

Socjaldemokracja

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Socjaldemokratyczna polityka społeczna*, dostępny w internecie: Ośrodek Myśli Społecznej im. Ferdynanda Lassalle'a, feswar.org.pl [dostęp 19.02.2020 r.].
- Źródło: Filip Przytułski, *Bolszewicy i rewizjoniści, czyli socjaliści przeciw socjalistom. Źródła, motywy i konsekwencje konfliktu w ruchu robotniczym na przełomie XIX i XX wieku*, dostępny w internecie: cejsh.icm.edu.pl [dostęp 19.02.2020 r.].

- Źródło: Jakub Sawulski, *Czy Polska jest państwem opiekuńczym?*, dostępny w internecie: ibs.org.pl [dostęp 19.02.2020 r.].
- Źródło: Michał Syska, *Zniżka na bilet do getta biedy*, 7.08.2009 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 15.06.2020 r.].

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Repetitorium**”.

W tym materiale powtórzymy wiadomości z jednego z działów z wiedzy o społeczeństwie. Powtórzenie opierać się będzie na zestawie ćwiczeń interaktywnych z zakresu socjaldemokracji oraz pracy z tekstami źródłowymi i multimediami. W dalszej części znajdują się dokładniejsze informacje na temat tego, jak czytać polecenia oraz odpowiadać na pytania. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz cechy socjaldemokracji.
- Przeanalizujesz typy poleceń do ćwiczeń dotyczących socjaldemokracji.
- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Przeczytaj

Ćwiczenia

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów, itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła - błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł.

Socjaldemokracja

Edward Bernstein, jeden z teoretyków socjaldemokracji.

Źródło: domena publiczna.

Do prekursorów współczesnej socjaldemokracji należą teoretycy socjalizmu demokratycznego z przełomu XIX i XX w.: **Edward Bernstein** (1850–1932) i **Max Adler** (1873–1937). Byli oni twórcami tzw. austromarksizmu, w którym próbowali połączyć marksizm z neokantyzmem. Kwestionowali nieuchronność rewolucji komunistycznej w wersji marksistowskiej wraz z zapowiedzią tzw. dyktatury proletariatu, a opowiadali się za ewolucyjną, pokojową i demokratyczną drogą reform społeczno-politycznych. Ich przeciwnicy, a zwłaszcza Lenin

i bolszewicy, oceniali te poglądy jako sprzeniewierzenie się teorii Marksa, uchodzącej za dogmat, i piętnowali ich jako rewizjonistów.

W dwudziestoleciu międzywojennym śladami rewizjonistów podążały, mniej lub bardziej konsekwentnie, europejskie partie socjalistyczne, które odrzuciły ultimatum Lenina żądającego bezwarunkowego podporządkowania się moskiewskiej centrali. W 1919 r. socjaliści reaktywowali II Międzynarodówkę Socjalistyczną, która stanowi do dziś luźną federację niezależnych organizacji narodowych ruchu robotniczego.

Do najwybitniejszych przedstawicieli polskiej myśli socjalistycznej w dwudziestoleciu międzywojennym zalicza się Mieczysława Niedziałkowskiego i Zygmunta Żuławskiego.

Po II wojnie światowej partie socjalistyczne mogły kontynuować działalność jedynie w warunkach zachodniej demokracji. Natomiast ich odpowiedniczki z państw Europy Środkowej, podporządkowanej ZSRS, zostały rozbite i/lub wchłonięte przez komunistów. Los taki spotkał m.in. w 1948 r. Polską Partię Socjalistyczną, którą wcielono do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej po gruntownej czystce obejmującej zwolenników zachowania odrębności.

Rządy dyktatur w bloku wschodnim przyczyniły się do tego, że socjaliści izolowali się lub dystansowali od komunistów. Podczas konferencji partii socjalistycznych (socjaldemokratycznych) w 1951 r. we Frankfurcie nad Menem ogłoszono deklarację otwarcia na różne światopoglądy, w tym także chrześcijański. Jedną z najsilniejszych socjaldemokracji zachodnich – Socjaldemokratyczna Partia Niemiec (SPD) – oficjalnie zerwała w 1959 r. z doktryną marksizmu, opowiadając się za pluralistyczną demokracją parlamentarną i wolnym rynkiem. Społecznym ideałem socjaldemokracji stało się [państwo dobrobytu](#), nazywane często państwem opiekuńczym. Państwo takie zmierzałoby do zagwarantowania jak najszerszym grupom obywateli nie tylko szans równego startu, ale również wysokiego standardu materialnego i kulturalnego. Ważną częścią programu były zapewnienia bezpłatnego systemu edukacyjnego na wszystkich szczeblach i profesjonalnej opieki zdrowotnej, zgodnej z najnowszymi zdobyczami

medycyny. Problem bezrobocia zamierzano rozwiązywać zarówno przez celowe inwestycje państwa, jak i system ubezpieczenia na wypadek utraty zatrudnienia.

Dzięki nowej platformie politycznej socjaldemokraci zbliżyli się do ruchów chrześcijańsko-demokratycznych, co ułatwiły jeszcze zmiany w Kościele katolickim, wywołane nauczaniem papieża Jana XXIII i II Soborem Watykańskim. Otwierało to drogę do zawierania koalicji rządowych socjaldemokratów i chadeków (Belgia, Holandia, Włochy, Austria). Społeczna doktryna socjaldemokracji umożliwiła też współrzędzenie z liberałami (koalicje rządowe lat 70. XX w. w RFN).

Radykalne odłamy ruchu socjaldemokratycznego, np. hiszpański i francuski, włączają do swojej polityki elementy antyklerykalizmu; bardziej umiarkowane można spotkać w Niemczech i Wielkiej Brytanii.

Słownik

państwo dobrobytu

nazywane często państwem opiekuńczym; państwo zmierzające do zagwarantowania jak najszerszym grupom obywateli szans równego startu oraz wysokiego standardu materialnego i kulturalnego

Film

Polecenie 1

Obejrzyj wykład dra Krzysztofa Kowaluka, w którym przedstawia znaczenie socjaldemokracji w Europie po II wojnie światowej. Następnie wykonaj zadanie.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D19rKHGOw>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film z wykładem doktora Krzysztofa Kowaluka.

Ćwiczenie 1

Polecenie 2

Na podstawie dostępnych materiałów uzupełnij mapę myśli o działania związane z konkretnymi założeniami doktryny socjaldemokratycznej.

Kanon współczesnej doktryny socjaldemokratycznej

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wskaż, jak inaczej nazywano państwo opiekuńcze.

państwo suwerenności

państwo dobrobytu

państwo dozoru

państwo bezpieczeństwa

Ćwiczenie 2

Wskaż prekursorów współczesnej socjaldemokracji.

Włodzimierz Lenin

Edward Bernstein

Georg Hegel

Max Adler

Tekst źródłowy do ćwiczeń 1–5

 Michał Syska

Zniżka na bilet do getta biedy

Rząd Donalda Tuska dość chaotycznie szuka oszczędności budżetowych. Sławomir Piechota, wrocławski poseł PO i szef sejmowej komisji polityki społecznej, znalazł kolejny obszar, w którym

można zredukować publiczne wydatki. Przekonał już swych partyjnych kolegów do pomysłu likwidacji 37-procentowej ulgi studenckiej na przejazdy pociągami i autobusami PKS.

Projekt ten nie jest jednak uzasadniany trudną sytuacją budżetu, lecz niesprawiedliwością dotychczasowych regulacji. »„Mój syn, który w tym roku zaczyna studia, żadnej zniżki nie powinien dostawać. Bo rodziców stać, aby mu zapłacić za dojazd. Co innego pracownica mego biura, która ma dziewięcioro rodzeństwa. Jej zniżka się należy”« – tłumaczy poseł Piechota (»Gazeta Wyborcza«, 27 lipca 2009). Pomysłowi likwidacji ulg dla wszystkich studentów przyklaskuje niezawodny Jeremi Mordasewicz z Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych »Lewiatan« (...), który nie chce, by podatnicy zrzucali się na przejazdy dla bogatych żaków.

Argumenty Piechoty i Mordasewicza wydają się na pierwszy rzut oka racjonalne. Wszak kierowanie publicznej pomocy finansowej do najbardziej potrzebujących wydaje się rozwiązaniem słusznym i, co najważniejsze, sprawiedliwym. Postaram się jednak wykazać, że przytoczone powyżej poglądy są neoliberalnym populizmem mającym zdobyć społeczną przychylność dla rozwiązań, które przyczynią się do wzrostu nierówności i będą stanowić poważne obciążenie dla budżetu państwa.

Projekt likwidacji ulg na przejazdy kolejowe i autobusowe dla wszystkich studentów wpisuje się w logikę tzw. selektywnej polityki społecznej państwa. Polega ona na kierowaniu strumienia pomocy publicznej do konkretnych grup wyselekcjonowanych na podstawie ściśle określonych kryteriów (...). Zwolennicy tego modelu twierdzą, iż jest on bardziej efektywnym i racjonalnym sposobem walki z ubóstwem i nierównościami społecznymi niż system oparty na powszechnych świadczeniach, w którym beneficjentami stają się także osoby dobrze sytuowane.

Podstawą skandynawskich państw dobrobytu jest właśnie zasada uniwersalizmu, według której dostęp do gwarantowanych przez państwo usług nie jest warunkowany kryteriami dochodowymi. Jej zwolennicy twierdzą, że to właśnie na niej oparta polityka społeczna przynosi najlepsze rezultaty. Przybliżmy te argumenty.

System uniwersalny jest bardziej efektywny niż system selektywny. Kierowanie strumienia pomocy do konkretnych grup jest procesem niezwykle pracochłonnym i skomplikowanym. Opracowanie kryteriów przyznawania danych świadczeń oraz weryfikacja uprawnień do ich pobierania wymaga rozbudowy administracyjnego aparatu biurokratycznego i pochłania duże środki finansowe na jego utrzymanie. A przecież głównymi argumentami neoliberalistów na rzecz demontażu opiekuńczych funkcji państwa są rzekomy przerost administracji, wszechwładza urzędników i marnowanie publicznego grosza.

Efektom zastosowania zasady selektywizmu jest zazwyczaj pozbawienie świadczeń grup, które wsparcia potrzebują. Bez pomocy pozostają wszyscy ci niezamożni, którzy nie spełniają arbitralnie ustalonych kryteriów (np. zarabiają 100 złotych ponad próg określony przez urzędników), ale nie stać ich na pokrycie kosztów danej usługi z własnej kieszeni.

System uniwersalny nie stygmatyzuje ludzi. Bieda jest czymś wstydlivym dla osób, które jej doświadczają. Często jej najbardziej dotkliwym efektem nie jest brak dostępu do dóbr materialnych, ale odarcie z ludzkiej godności. Selektywny model polityki społecznej tę przykrą dotkliwość potęguje, wymaga bowiem od ludzi ubiegania się o stygmatyzujący status osoby ubogiej. Z kolei mniej zaradni i gorzej wykształceni mogą mieć poważne problemy w odnalezieniu się w biurokratycznej pajęczynie i skutecznym upominaniu się o własne prawa, co w konsekwencji może je pozbawić niezbędnego wsparcia.

(...) Nordycki model państwa opiekuńczego ufundowany został (...) na przekonaniu, że jednostki mogą realizować swoją wolność w harmonijnie rozwijającym się społeczeństwie. Badacze fenomenu skandynawskiego »welfare state« wskazują, że to właśnie jego uniwersalny charakter stał się podstawą obywatelskiej i solidarnej wspólnoty (community-building).

To, że wszyscy – niezależnie od statusu majątkowego – mogą korzystać z gwarantowanych przez państwo usług publicznych, powoduje zasypywanie podziałów społecznych oraz wspólną troskę o dobro wspólne. Nie powstają getta subsydiowanej przez rząd biedy obok otoczonych murem enklaw bogactwa z prywatnymi szkołami, szpitalami i firmami ochroniarskimi. Bogatsi Norwegowie, Szwedzi czy Finowie nie odwracają się plecami do państwa i nie podważają jego roli w aktywnej polityce na rzecz spójności społecznej. Nie pobierają też świadczeń publicznych kosztem najuboższych, płacą bowiem wyższe podatki niż ci ostatni.

Polityka społeczna w krajach skandynawskich od lat świetnie zdaje egzamin. Zapewnia nie tylko wysoką jakość życia i zmniejsza nierówność, ale także sprzyja rozwojowi nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki, zwiększa zaufanie społeczne i zapobiega korupcji. Nie jest ona – jakby się mogło wydawać – jedynie efektem doktrynerskiej polityki partii socjaldemokratycznych, które od lat zajmują niemal hegemoniczną pozycję w tych państwach.

Uniwersalny charakter nordyckiego »welfare state« jest wynikiem kompromisu między różnymi siłami politycznymi i grupami społecznymi, które uznały go za najbardziej efektywny i sprawiedliwy.>

Źródło: Michał Syska, *Zniżka na bilet do getta biedy*, 7.08.2009 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 15.06.2020 r.].

Ćwiczenie 3

Przedstaw dwa argumenty za zniesieniem ulg na bilety dla wszystkich studentów.

1.

2.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij zasadę uniwersalnej polityki społecznej państwa.

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij zasadę selektywnej polityki społecznej państwa.

Ćwiczenie 6

Nazwij model polityki społecznej, jaką prowadzą państwa skandynawskie. Podaj dwa argumenty przemawiające za jej stosowaniem.

Ćwiczenie 7

Wskaż, jaki model polityki społecznej państwa polskiego proponuje autor. Podaj dwie z propozycji wymienionych w tekście.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadanie.

((Filip Przytułski

Bolszewicy i rewizjoniści, czyli socjaliści przeciw socjalistom. Źródła, motywy i konsekwencje konfliktu w ruchu robotniczym na przełomie XIX i XX wieku

Badacze myśli Karola Marksa wielokrotnie podkreślali brak jednoznacznych sformułowań, sądów i stwierdzeń w wielu ważnych dla marksizmu kwestiach. Wiele stwierdzeń Marksa i ich implikacji było ze sobą sprzecznych. Nic w tym dziwnego, jeśli wiele kanonicznych dla marksizmu pojęć powstawało ad hoc, w trakcie zażartych polemik Marksa z ideowymi adwersarzami, nie jako intelektualnie uzasadnione argumenty łączące spójną myśl filozoficzną, ale jako wyraz wizji, antycypacji i osobistych przekonań Marksa. (...) W myśli Karola Marksa działacze socjalistyczni szukali odpowiedzi na praktyczne pytania i problemy polityczne czy społeczne, a że dysponowali tylko ogólnikową teorią i apriorycznymi założeniami siłą rzeczy prowadziło to do aktualizacji, reinterpretacji dorobku Marksa.”

Źródło: Filip Przytułski, *Bolszewicy i rewizjoniści, czyli socjaliści przeciw socjalistom. Źródła, motywy i konsekwencje konfliktu w ruchu robotniczym na przełomie XIX i XX wieku*, dostępny w internecie: cejsh.icm.edu.pl [dostęp 19.02.2020 r.].

Wyjaśnij, dlaczego doszło do powstania nurtu rewizjonistycznego wśród zwolenników Karola Marksa.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadanie.

“ *Socjaldemokratyczna polityka społeczna* ”

Podstawą socjaldemokratycznej polityki społecznej jest zasada uniwersalizmu, według której dostęp do gwarantowanych przez państwo świadczeń i usług nie jest warunkowany kryteriami dochodowymi. System uniwersalny jest bardziej efektywny niż system selektywny.

Źródło: *Socjaldemokratyczna polityka społeczna*, dostępny w internecie: Ośrodek Myśli Społecznej im. Ferdynanda Lassalle'a, feswar.org.pl [dostęp 19.02.2020 r.].

Wyjaśnij, na czym polega, nieakceptowany przez socjaldemokratów, system selektywny w polityce społecznej.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadanie.

((Jakub Sawulski

Czy Polska jest państwem opiekuńczym?

W krajach Unii Europejskiej stopień w jakim państwo pełni funkcje opiekuńcze jest silnie powiązany z poziomem rozwoju danego kraju – im wyższe PKB per capita, tym coraz większa część tworzonego dochodu jest przeznaczana na cele socjalne. Polska wpisuje się w tę zależność. Pod względem wielkości państwa opiekuńczego polska gospodarka znajduje się pomiędzy grupą państw Europy Środkowo-Wschodniej a państwami tzw. starej piętnastki – wydatki socjalne w Polsce są jednymi z najwyższych wśród państw naszego regionu, ale wciąż niższe niż w 14 z 15 państw UE-15. Kategorią wydatków, w której Polska wydaje wyraźnie więcej od pozostałych państw EŚW są wydatki emerytalno - rentowe. Są one zdecydowanie wyższe niż wynikałoby to z obecnej struktury wiekowej polskiej populacji. (...)

Polska jest jednym z państw UE o najniższych wydatkach publicznych na ochronę zdrowia, w tym zwłaszcza na inwestycje oraz usługi ambulatoryjne. Efektem jest powszechne niezadowolenie z publicznej służby zdrowia. (...)

W Polsce wydaje się relatywnie mało na zasiłki mieszkaniowe oraz pomoc społeczną dla osób wykluczonych. Polityka społeczna w niewielkim stopniu – dużo mniejszym niż w większości państw tzw. starej piętnastki – zajmuje się tymi problemami. (...)

Po wprowadzeniu programu „Rodzina 500+” Polska należy do grona liderów w UE pod względem wysokości wydatków na politykę

prorodzinną. Polityka ta, mimo znaczących nakładów, wciąż nie rozwiązuje jednak problemu niskiej dostępności żłobków i przedszkoli.

Źródło: Jakub Sawulski, *Czy Polska jest państwem opiekuńczym?*, dostępny w internecie: ibs.org.pl [dostęp 19.02.2020 r.].

Rozstrzygnij, czy polityka socjalna prowadzona przez państwo polskie pozwala na określenie Rzeczypospolitej państwem opiekuńczym. Swoją wypowiedź uzasadnij odwołując się do przykładów z tekstu.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Justyna Szymańska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie, Wiedza o społeczeństwie 2022

Temat: Socjaldemokracja

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. Uczeń:

7) porównuje założenia myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje cechy socjaldemokracji;
- analizuje, w jaki sposób współcześnie realizowany jest kanon doktryny socjaldemokratycznej;
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- mapa myśli;

- śniegowa kula.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przed lekcją chętne/wybrane osoby przygotowują prezentację na temat:
 - działalności Edwarda Bernsteina i Maksa Adlera;
 - działalności Mieczysława Niedziałkowskiego i Zygmunta Żuławskiego;
 - deklaracji otwarcia na różne światopoglądy z 1951 r. i konsekwencji jej przyjęcia: zerwanie SPD z marksizmem, państwo dobrobytu, koalicje z chadecją.

Faza wstępna:

1. Przedstawienie uczniom tematu zajęć: „Socjaldemokracja”, na którego podstawie uczniowie formułują cele lekcji.
2. Śniegowa kula. Uczniowie w parach przygotowują definicję socjaldemokracji. Następnie łączą się w czwórki, porównują swoje pomysły, dyskutują i tworzą wspólną wersję propozycji. W kolejnym kroku łączą się w ósemki i coraz liczniejsze grupy, aż powstanie ogólnoklasowa wersja definicji. Chętna/wybrana osoba zapisuje propozycję na tablicy.

Faza realizacyjna:

1. Przedstawienie uczniowskich prezentacji. Po każdej z nich następuje omówienie: uczniowie mogą zadawać pytania prelegentom, weryfikować i uzupełniać informacje.
2. Praca z materiałem zamieszczonym w sekcji „Film”. Uczniowie zapoznają się z treścią wykładu dra K. Kowaluka, a potem w parach wykonują polecenia. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.
3. Dyskusja na temat: „Czy i jak realizowany jest kanon współczesnej doktryny socjaldemokratycznej?”. Uczniowie na podstawie mapy myśli z sekcji Film przygotowują

w parach lub małych grupach, na podstawie dostępnych materiałów, przykłady działań związanych z konkretnymi założeniami doktryny socjaldemokratycznej. Uczniowie przedstawiają swoje argumenty, kontrargumenty i opinie. Na zakończenie chętna/wybrana osoba dokonuje podsumowania.

4. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.

Praca domowa:

1. Przygotuj kilka pytań dotyczących poruszanych na zajęciach zagadnień, których możesz się spodziewać na kartkówce.

Materiały pomocnicze:

- *Słownik myśli społeczno-politycznej*, praca zbiorowa, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2007.
- A. Antoszewski, R. Herbut, *Leksykon politologii*, Wrocław 2002.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Film” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.